



Облік та аудит

УДК 658.7:004.9

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18808225>

Автоматизація контролю товарів у системі управління підприємством

Полоз Денис Володимирович,

аспірант кафедри обліку і аудиту Чорноморського національного
університету імені Петра Могили,

вул. 68 Десантників, 10, м. Миколаїв, Україна, 54003

<https://orcid.org/0009-0007-6782-8186>

Прийнято: 10.01.2026 | Опубліковано: 21.01.2026

Анотація: В сучасних умовах цифрової трансформації економіки суттєво зростає роль автоматизації обліково-контрольних процесів як важливої складової системи управління підприємством. Особливої актуальності набуває автоматизація контролю товарів, оскільки саме товари формують значну частку оборотних активів і безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання. Недостатній рівень оперативності, фрагментарність інформації та висока ймовірність помилок, притаманні традиційним підходам до контролю, зумовлюють необхідність наукового переосмислення його організації в умовах використання сучасних інформаційних систем.

У процесі дослідження доведено, що автоматизація контрольних процедур забезпечує безперервність контролю за рухом і збереженням товарів, підвищує точність облікових даних і сприяє своєчасному виявленню відхилень та ризиків у товарообігу. Систематизовано основні цифрові інструменти автоматизованого контролю товарів та обґрунтовано доцільність їх інтеграції з бухгалтерським обліком у межах єдиного інформаційного простору управління. Запропоновано методичні підходи до формування автоматизованих контрольних показників, які



орієнтовані на потреби управлінського персоналу та забезпечують підвищення аналітичності контрольної інформації. Результати дослідження свідчать, що впровадження автоматизованого контролю товарів позитивно впливає на якість управлінських рішень, знижує рівень облікових і операційних ризиків та сприяє раціональному використанню товарних ресурсів. Отже, автоматизація контролю товарів є необхідною умовою підвищення ефективності системи управління підприємством і важливим напрямом розвитку сучасного бухгалтерського обліку в умовах цифровізації.

Ключові слова: товари, контроль, система управління підприємством, автоматизація, цифрові інструменти.

Automation of product control in the enterprise management system

Poloz Denys

PhD of the Department of Accounting and Audit

Petro Mohyla Black Sea National University

68 Desantnykiv St., 10, Mykolaiv, Ukraine, 54003

<https://orcid.org/0009-0007-6782-8186>

Abstract: In the modern conditions of the digital transformation of the economy, the role of automation of accounting and control processes as an important component of the enterprise management system is growing significantly. Automation of goods control is particularly relevant, as goods account for a significant share of current assets and directly affect the financial results of business entities. Insufficient efficiency, information fragmentation, and a high probability of errors inherent in traditional control approaches necessitate a scientific rethink of their organization within modern information systems. In this context, the purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological principles for automating the control of goods within the enterprise management system and to assess their impact on the quality of



accounting and control information and on the effectiveness of management decisions. Research has shown that automating control procedures ensures continuity of control over the movement and preservation of goods, improves the accuracy of accounting data, and enables timely detection of deviations and risks in turnover. The main digital tools for automated control of goods are systematized, and the expediency of integrating them with accounting within a single management information space is substantiated. Methodical approaches to developing automated control indicators are proposed, focusing on the needs of management personnel and designed to enhance the analytical nature of control information. The study shows that implementing automated control of goods has a positive effect on the quality of management decisions, reduces accounting and operational risks, and promotes the rational use of commodity resources. It was concluded that automating product control is a necessary condition for improving the efficiency of the enterprise management system and an important direction for the development of modern accounting amid digitalization. Therefore, the use of integrated automated control of goods within the enterprise management system is a key factor in increasing operational efficiency, ensuring the accuracy and effectiveness of management decisions, and optimizing the use of enterprise resources in the modern digital environment.

Keywords: goods, control, enterprise management system, automation, digital tools.

Постановка проблеми. Функціонування підприємств у середовищі підвищеної невизначеності та зростаючої конкуренції зумовлює необхідність посилення управління оборотними активами, серед яких товари відіграють ключову роль. Ефективність управлінських рішень у цій сфері значною мірою залежить від якості контрольної інформації, що формується в межах бухгалтерської системи. Проте на практиці система контролю товарів часто характеризується розривом між обліковими даними та реальними потребами управління, що ускладнює своєчасне реагування на відхилення у процесі



товарообігу. Традиційна організація контролю товарів орієнтована переважно на ретроспективну оцінку результатів господарських операцій і не забезпечує належного рівня превентивності та аналітичності. За таких умов контроль виконує здебільшого фіксувальну функцію, що обмежує його можливості як інструменту управління. Ускладнення внутрішніх логістичних процесів, розширення каналів постачання і збуту, а також зростання обсягів інформаційних потоків посилюють потребу в трансформації контрольних процедур з урахуванням сучасних управлінських вимог.

Попри активне впровадження інформаційних систем на підприємствах, автоматизація контролю товарів здебільшого реалізується фрагментарно та без належного методичного супроводу. Часто автоматизовані системи використовуються лише як засіб накопичення облікових даних, тоді як контрольні можливості залишаються недовикористаними. Відсутність чітко визначених методичних підходів до автоматизованого формування контрольних показників і процедур знижує ефективність використання цифрових інструментів у системі управління. Недостатньо опрацьованими залишаються питання узгодження автоматизованих контрольних процедур з управлінськими цілями, оцінки їх результативності та адаптації до специфіки діяльності підприємств різних галузей. Таким чином, існує об'єктивна потреба в науковому обґрунтуванні підходів до автоматизації контролю товарів, які б забезпечували перехід від формального контролю до аналітично орієнтованого інструменту управління. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного дослідження, спрямованого на усунення методичних прогалин та підвищення практичної цінності автоматизованого контролю в системі управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку, контролю і автоматизації обліково-контрольних процесів широко висвітлені в працях провідних вчених. В наукових працях з питань бухгалтерського обліку та управління підприємством вчених Краєвського В. М. та співавторів [2], Лободи Н. О., та Чабанюк О. М. [8] та інших товари розглядаються як основний об'єкт



обліку та контролю, від ефективності якого залежать фінансові результати та якість управлінських рішень. Дослідники внутрішнього контролю такі як Воронко Р. М., Марценюк Р. А., Чік М. Ю. [3], Шендригоренко М. Т. [14] та інші, висвітлили його значення в процесі забезпечення достовірності облікової інформації, мінімізації ризиків і запобіганні зловживанням, що особливо важливо для операцій з товарами.

Питання обліку та руху товарів у торгівлі висвітлено в працях Кащенко Н. Б., Носач Н. М. [4], Колумбет О. П., Малиневської Д. П. [7] та інших з позицій необхідності оперативного отримання аналітичної інформації, що формує передумови для впровадження автоматизованих систем контролю. Дослідження Коверзи В., Тарасенка О. [5], Ковової І. [6], Пристемського О. [9] та інших присвячені обґрунтуванню ролі цифровізації та автоматизації облікових і контрольних процесів у підвищенні прозорості, ефективності внутрішнього контролю та управління підприємством загалом.

Проте, аналізовані наукові дослідження переважно зосереджені на питаннях обліку товарів, внутрішнього контролю або цифровізації бухгалтерських процесів окремо, що не дозволяє сформувати цілісне уявлення про автоматизацію контролю товарів як інтегровану складову управлінської системи підприємства, що зумовлює наявність незаповнених наукових прогалів у сфері методичного забезпечення автоматизації контролю товарів і підтверджує необхідність подальшого наукового осмислення цієї проблеми.

Незважаючи на всі наукові доробки, питання поглиблення автоматизації контролю товарів у системі управління підприємством вимагає подальшого розвитку та вдосконалення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретико-методичних підходів до автоматизації контролю товарів у системі управління підприємством з метою підвищення якості обліково-контрольної інформації та ефективності управлінських рішень.



Виклад основного матеріалу дослідження. Контроль товарів у системі управління підприємством є ключовим елементом забезпечення ефективного використання оборотних активів та оптимізації операційної діяльності. Економічна сутність контролю полягає у забезпеченні точності, достовірності та своєчасності інформації про наявність, рух і стан товарів, що дозволяє керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення та зменшувати ризики втрат і зловживань. Контроль товарів займає стратегічне місце в управлінській системі підприємства, оскільки він поєднує функції внутрішнього аудиту, бухгалтерського обліку та аналітичної оцінки, створюючи основу для інтегрованого управління запасами.

У сучасних умовах підвищеної динаміки ринкових процесів і збільшення обсягів товарообігу традиційні підходи до контролю, що базуються на періодичних інвентаризаціях і ручному обліку, виявляються недостатньо ефективними. Вони не забезпечують оперативного реагування на відхилення у процесі руху товарів, а також мають обмежені можливості для аналітичного оцінювання стану запасів. Зростання складності логістичних процесів, розширення асортименту та обсягів поставок потребують переходу до автоматизованих систем контролю, які дозволяють інтегрувати облік, контроль та управління в єдину цифрову платформу.

У сучасній системі управління підприємством контроль товарів реалізується за допомогою комплексу цифрових інструментів, що забезпечують автоматизацію облікових, контрольних та аналітичних процедур. Базовим цифровим інструментом є ERP-системи, які інтегрують бухгалтерський, складський і управлінський облік у межах єдиного інформаційного середовища. За допомогою таких систем автоматизується реєстрація операцій з надходження, переміщення та вибуття товарів, забезпечується формування облікових реєстрів і здійснюється первинний контроль коректності даних у режимі реального часу.

Важливу роль у цифровому контролі товарів відіграють модулі складського обліку та управління запасами, які дозволяють відстежувати фактичні залишки



товарів за місцями зберігання, партіями та матеріально відповідальними особами. Такі інструменти забезпечують автоматичне порівняння фактичних показників із нормативними значеннями, формування сигналів про понаднормові запаси, дефіцит або уповільнення оборотності товарів. Це сприяє оперативному управлінню складськими процесами та мінімізації втрат [6].

Суттєвим елементом цифрового контролю є системи штрихового кодування та RFID-технології, які забезпечують ідентифікацію товарів на всіх етапах їх руху. Використання цих інструментів підвищує точність облікових даних, прискорює проведення інвентаризацій і зменшує ймовірність помилок, пов'язаних із ручним введенням інформації. У поєднанні з обліковими системами вони формують надійний механізм контролю збереження товарних запасів.

Аналітичну складову цифрового контролю забезпечують інструменти бізнес-аналітики (BI-системи), які агрегують дані з облікових модулів, формують дашборди та аналітичні звіти щодо руху й стану товарів. Застосування таких інструментів дозволяє здійснювати багатомірний аналіз показників оборотності, структури запасів і відхилень від планових значень, а також підтримує прийняття стратегічних управлінських рішень.

Додатково у практиці управління товарами використовуються електронний документообіг та хмарні сервіси, які забезпечують своєчасний обмін інформацією між підрозділами підприємства та підвищують доступність контрольних даних. У сукупності зазначені цифрові інструменти формують інтегровану систему контролю товарів, у межах якої облік, контроль і управління функціонують як єдиний механізм, орієнтований на підвищення ефективності діяльності підприємства [13].

Методичні підходи до формування автоматизованих контрольних показників руху та контролю товарів у системі управління підприємством представлено на рисунку 1.

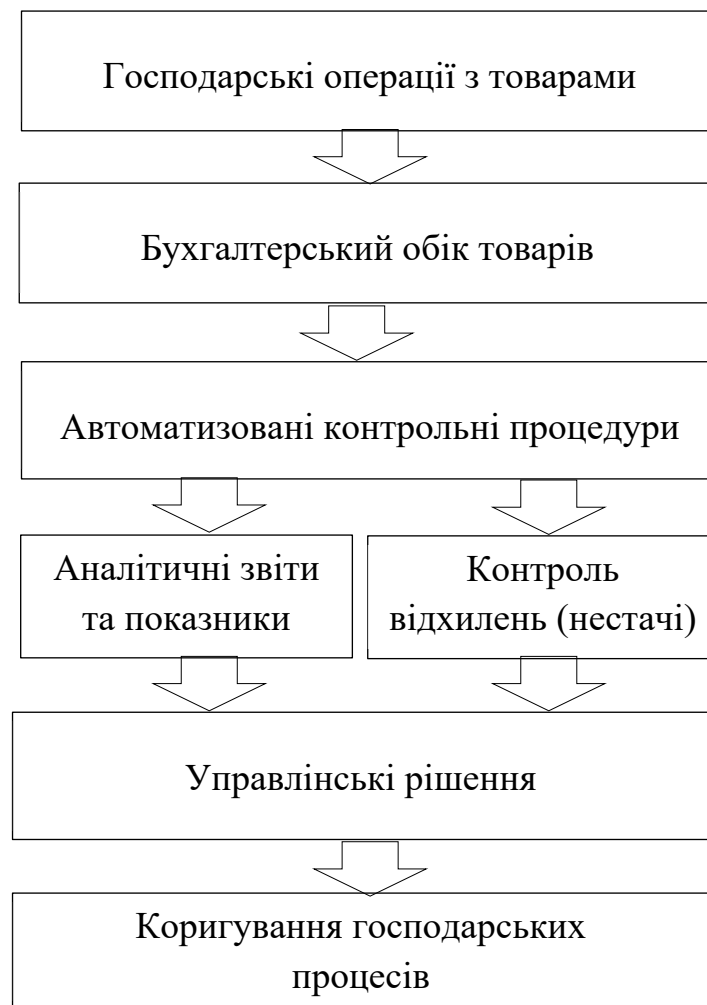


Рис. 1. Етапи методичного підходу до формування автоматизованих контрольних показників товарів у системі управління підприємством

Джерело : розроблено автором на основі

На першому етапі відбувається збір первинної інформації про надходження, переміщення та вибуття товарів, який забезпечується автоматизованими інформаційними системами. Всі операції фіксуються в режимі реального часу, що дозволяє підтримувати достовірність облікових даних та зменшувати ймовірність помилок або втрат.

Далі отримані дані підлягають автоматизованому аналізу, який включає порівняння фактичних залишків із нормативними значеннями, визначення оборотності товарів, виявлення пересортиці та понаднормових запасів. На цьому етапі система формує ключові контрольні показники, які слугують підґрунтям



для управлінських рішень. Аналітична обробка дозволяє не лише фіксувати відхилення, але й прогнозувати їх розвиток, оцінювати ефективність використання запасів і визначати пріоритети для коригування господарських процесів [1].

Заключним етапом є формування управлінських рішень, які ґрунтуються на результатах аналізу. Це включає планування закупівель, оптимізацію складських запасів, перегляд логістичних маршрутів та коригування реалізаційної політики підприємства. Завдяки інтегрованому підходу між обліковою системою, автоматизованим контролем і аналітичними інструментами, підприємство отримує можливість оперативно реагувати на відхилення, мінімізувати ризики та підвищувати ефективність управління товарними потоками. Таким чином, процес оцінки ефективності автоматизованого контролю товарів реалізує принципи безперервності, інтегрованості та аналітичної спрямованості, забезпечуючи взаємозв'язок між інформаційними потоками обліку та управлінськими рішеннями [11].

Автоматизація контролю товарів на підприємстві забезпечує низку значних переваг, що роблять її важливим елементом сучасного управління запасами. По-перше, вона дозволяє забезпечити високий рівень точності облікових даних і знизити ймовірність помилок, втрат або зловживань, оскільки всі операції з товарами фіксуються автоматично в інформаційній системі. По-друге, автоматизація створює умови для безперервного моніторингу руху товарів у режимі реального часу, що підвищує оперативність управлінських рішень і дозволяє своєчасно реагувати на відхилення від встановлених норм. По-третє, інтеграція обліку і контролю в єдину цифрову платформу забезпечує прозорість і централізацію інформаційних потоків, що сприяє підвищенню ефективності взаємодії між підрозділами підприємства та оптимізації логістичних процесів. Крім того, автоматизовані системи дозволяють формувати аналітичні звіти і ключові показники контролю, що забезпечує науково обґрунтовану основу для



планування закупівель, оцінки стану запасів і управлінських рішень на стратегічному рівні [1].

Разом із численними перевагами, автоматизація контролю товарів має і певні обмеження, які необхідно враховувати при її впровадженні. Перш за все, це значні капітальні витрати на придбання і впровадження програмного забезпечення та цифрового обладнання, а також на навчання персоналу для роботи з новими системами. По-друге, ефективність автоматизації значною мірою залежить від якості введених даних; неточності або помилки на етапі первинного введення інформації можуть призвести до неправильних аналітичних висновків і управлінських рішень. По-третє, автоматизовані системи потребують постійного технічного обслуговування та оновлення, що створює додаткові операційні витрати і вимагає спеціалізованого ІТ-підтримки. Нарешті, повна автоматизація не може замінити експертну оцінку менеджерів у складних або нестандартних ситуаціях, де важливу роль відіграє професійний досвід і аналітичне мислення [9].

Таким чином, автоматизація контролю товарів на підприємстві забезпечує значне підвищення точності, оперативності та прозорості обліково-контрольних процесів, проте її ефективність залежить від грамотного впровадження, налаштування системи, якості даних і рівня підготовки персоналу. Врахування цих факторів дозволяє мінімізувати недоліки і максимізувати переваги автоматизованого контролю, роблячи його потужним інструментом підвищення ефективності управління товарними запасами.

Автоматизовані системи контролю забезпечують інтеграцію з іншими модулями управлінських систем, зокрема фінансового обліку, планування закупівель та логістики, що дозволяє створити єдину базу даних для всіх підрозділів підприємства. Така інтеграція сприяє підвищенню точності прогнозів, оптимізації запасів і скороченню часу прийняття управлінських рішень. При цьому важливим є питання адаптації системи до специфіки



діяльності конкретного підприємства та визначення рівня автоматизації контрольних процедур залежно від масштабів та особливостей товарообігу.

Впровадження автоматизованого контролю товарів передбачає обов'язкову оцінку ефективності функціонування системи на основі сукупності комплексних критеріїв, які відображають як результати контрольних процедур, так і їхній вплив на загальну систему управління підприємством. Насамперед оцінюється інформаційна повнота та достовірність контрольних даних, що характеризується здатністю системи забезпечувати своєчасне формування точних відомостей про фактичний рух і залишки товарів без втрати або дублювання інформації. Високий рівень цього критерію свідчить про мінімізацію облікових помилок і підвищення надійності управлінських рішень.

Наступним важливим критерієм ефективності є оперативність контрольних процедур, яка визначається швидкістю обробки даних та можливістю отримання актуальної інформації в режимі реального часу або з мінімальними часовими затримками. Оперативність автоматизованого контролю безпосередньо впливає на здатність підприємства своєчасно реагувати на відхилення в русі товарів, зміну рівня запасів або виникнення ризиків втрат [12].

Окрему групу становлять економічні критерії, що відображають вплив автоматизованого контролю на фінансові результати діяльності підприємства. До них належать зниження рівня товарних втрат і нестач, скорочення витрат на проведення контрольних заходів, оптимізація обсягів запасів та підвищення оборотності товарів. Ефективність системи в цьому аспекті проявляється у співвідношенні досягнутого економічного ефекту та витрат на впровадження й експлуатацію автоматизованих рішень.

Не менш значущим є організаційно-управлінський критерій, який характеризує рівень інтеграції автоматизованого контролю товарів з іншими функціональними підсистемами управління підприємством. Ефективна система забезпечує узгодженість контрольних процедур із фінансовим обліком,



плануванням закупівель і аналітичними модулями, що сприяє підвищенню прозорості бізнес-процесів і координації управлінських рішень [12].

Також оцінюється гнучкість і масштабованість системи, що визначає її здатність адаптуватися до змін асортименту, обсягів діяльності та організаційної структури підприємства без суттєвого зростання витрат або втрати функціональності. Цей критерій є особливо актуальним у динамічному ринковому середовищі та при розширенні бізнесу.

Важливу роль відіграє аналітична результативність автоматизованого контролю, яка проявляється у можливості формування релевантних показників ефективності, аналітичних звітів і дашбордів, що відображають динаміку руху товарів, структуру запасів і рівень відхилень від планових параметрів. Наявність таких інструментів дозволяє трансформувати контрольні дані у практичну основу для стратегічного та оперативного управління. Отже, комплексна оцінка ефективності автоматизованого контролю товарів ґрунтується на поєднанні інформаційних, операційних, економічних, організаційних і аналітичних критеріїв, що забезпечує всебічне бачення результативності функціонування системи та її значення для підвищення ефективності управління товарними потоками підприємства.

Таким чином, автоматизований контроль товарів на підприємстві реалізує єдиний інтегрований підхід, що поєднує облік, контроль і управління. Застосування ключових контрольних показників дозволяє не лише фіксувати фактичний стан запасів, а й здійснювати аналітичну оцінку ефективності управлінських рішень, своєчасно реагувати на відхилення від нормативів і оптимізувати господарські процеси.

Висновки. Проведене дослідження показало, що автоматизація контролю товарів у системі управління підприємством забезпечує суттєве підвищення ефективності обліково-контрольних процесів. Інтеграція бухгалтерського обліку, контрольних процедур та аналітичної обробки даних дозволяє формувати достовірну інформаційну базу, своєчасно виявляти відхилення та ризики, а також



приймати обґрунтовані управлінські рішення. Основні контрольні показники, такі як оборотність запасів, рівень нестач, пересортиця та відхилення від планових значень, виконують функцію оперативного інструменту оцінки стану товарних потоків і забезпечують аналітичне підґрунтя для оптимізації закупівель, зберігання та реалізації товарів.

Автоматизовані системи контролю, завдяки використанню сучасних цифрових технологій та ERP-модулів, дозволяють підприємству перейти від епізодичного контролю до системного та безперервного управління запасами. Такий підхід сприяє підвищенню прозорості процесів, зменшенню ймовірності втрат і зловживань, а також підвищенню швидкості прийняття управлінських рішень. Водночас ефективність автоматизації значною мірою залежить від якості первинних даних, належного налаштування системи та підготовки персоналу, що потребує комплексного підходу до її впровадження.

Отже, застосування інтегрованого автоматизованого контролю товарів у системі управління підприємством є ключовим фактором підвищення ефективності діяльності, забезпечення оперативності та точності управлінських рішень, а також оптимізації використання ресурсів підприємства в умовах сучасного цифрового середовища.

Список використаних джерел

1. Автоматизація процесів обліку і контролю у торгових мережах.
URL: <https://www.vostok.dp.ua/ukr/infa1/Avtomatizatsiya>
2. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / В. М. Краєвський та ін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 388 с.
3. Воронко Р. М., Марценюк Р.А., Чік М.Ю. Сутність внутрішнього контролю та питання його організації на підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-43>
4. Кащена Н.Б., Носач Н.М. Облік реалізації товарів в підприємствах торгівлі. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 921 – 925.



5. Коверза В., Тарасенко О. Шляхи вирішення питань обліку і контролю в системі управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-90>
6. Ковова І. Облік товарів в умовах діджиталізації. URL: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/57/58>
7. Колумбет О.П., Малиневська Д.П. Особливості руху товарів на підприємствах оптової торгівлі «YoungScientist». № 1(53). URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2019/72.pdf
8. Лобода Н.О., Чабанюк О.М. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ : Алерта, 2022. 224 с.
9. Пристемський О. Автоматизація та вплив інформаційних технологій на ведення обліку та контролю підприємства. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2024. № 43(193). С. 76 – 82. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.03.2024.008>
10. Пукальська О.І. Автоматизація облікового процесу підвищення ефективного контролю фінансової звітності. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://mpeproc.fmm.kpi.ua/article/view/298055/290856&ved=2ahUKEwjYh7yMr--hH8OVwCehPY499TZ4_nR
11. Слюсарчук Л. І. Автоматизація облікових бізнес-процесів виробничих підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-68>
12. Сотнікова Ю., Лугова В. Автоматизація управлінської діяльності в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-74>
13. Старенька О. М. Стан використання сучасних інформаційних технологій для бухгалтерського обліку на підприємствах. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2022. № 1–2 (80–81). С. 61–75.



14. Шендригоренко М. Т. Товари як об'єкт обліку та внутрішнього аудиту на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2017. № 12. С. 722 – 726.

15. Шепель І. В. Сучасні можливості організації обліку витрат виробництва і готової продукції в умовах комплексної автоматизації. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-7> .